РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVI. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., четвер 31-го січня 1918. Ч. 13. VOL. XXVI. JERSEY CITY, N. J., Thursday, January 31, 1918. No. 13.

КРАЙНІ СОЦІЯЛЇСТИ-РЕВОЛЮЦІОНЕРИ ЗДОБУЛИ ПЕРЕВАГУ.

Український Ґенеральний Секретаріят уступив. — Побіда над большевиками в Луцьку.

Росія зірвала цілковито дипльоматичні зносини з Румунією.

У Фінляндії проголошено революцію пролєтаріяту проти буржуазії.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

БОРОТЬБА МІЖ УКРАЇНЦЯМИ І БОЛЬШЕВИКАМИ.

Большевики заповідають боротьбу проти У. Ц. Ради.

ПЕТРОГРАД, 28. січня. — **Правительство большевиків заявило нині, що воно не буде вдавати ся в жадні дальші переговори з Українською Центральною Радою, але що буде проти неї вести боротьбу.**

Большевики домагають ся на Україні соціялїстичної ради.

ЛОНДОН, 29. січня. — Телеграма бюра Райтера з Петрограду доносить на підставі заяви народного комісаря для національних справ, що **правительство большевиків не буде вдавати ся у жадні дальші переговори з Українською Центральною Радою та що не позістає нїщо, хиба безвпинна боротьба, доки українська рада роб.** і салд. депутатів не віднесе цілковитої побіди.

Пановане буржуазії на Україні, говорив дальше комісар, **мусить бути зовсім усунене і заступлене новою соціялїстичною радою, якої підставу вже тепер утворено у Харкові.**

Київ є певний побіди над большевиками.

(Після кореспонденції Бассета Діґбі, кореспондента „Шікаґо Дейли Нюс").

СТОКГОЛЬМ, 26. січня. — Про велику ріжницю між положенем на Україні а в північній Росії пише кореспондент російської часописи „Наш Век" (давнійша „Реч"), який недавно звидів був Київ.

Коли Петроград летить в пропасть голоду, то в Києві не істнує справа браку поживи. Київ має подостатком мяса, хліба, масла, чоколяди і кави.

На торзі продаеть ся фунт мяса по 2.60 руб. Обід, зложений з 5 страв, коштує в найліпшій київській реставрації всего 6 рублів, коли обід з 5 страв в найбруднійшій селянській реставрації в Петроградї коштує значно більше.

Улиці в Києві чисті. Часописи не находять ся під цензурою ані під загрозою. Положене находить ся під сильною контролею. **Почавши від замітача улиць, а скінчивши на банкирови, всі мають повне довіре до Української Центральної Ради і щодо висліду боротьби з большевиками.**

Жовніри є добре харчовані, добре одіті і мають загальну пошану. Офіцири, які находять ся на урльопі, носять відзнаки своєї офіцирської степени на верха на подвійно підшитих плащах, що є заборонене в тих околицях, де мають власть большевицькі висланники.

Україна посїдає засоби збіжа ще зі жнив з 1915 і 1916 року.

Битва між большевиками і Українцями о місто Луцк.

АМСТЕРДАМ, 28. січня. — **Після донесеня української часописи „Діло" від кількох днів відбуваеть ся завзята битва між військами Українців а большевиків.**

Українські війска робили зусиля, щоби здобути місто Луцк (волинська губернія). Командант большевицьких військ просив о поміч австро-угорського команданта сього округа, однак сей відмовив йому помочи.

Українські війска здобули Луцк.

ЖЕНЕВА (Швайцарія), 29. січня. — **По тридневній боротьбі війска Української Центральної Ради побили армію большевиків і здобули місто Луцк** (на Волини), як се доносить бездротна телеграма з Києва до тутешного Українського Комітету.

Битва була незвичайно завзята. Страти по обох сторонах тяжкі.

Телеграма додає, що літаки значно причинили ся до побіди Українців.

УКРАЇНСЬКИЙ ҐЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАРІЯТ МАВ УСТУПИТИ.

Новий Секретаріят має складати ся з крайних соціялїстів-революціонерів.

ПЕТРОГРАД, 29. січня. — **До головної кватири большевиків надійшли вісти, як се доносить півурядова пресова аґенція, що ҐЕНЕРАЛЬНИЙ СЕКРЕТАРІЯТ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ УСТУПИВ ТА ЩО НА ЙОГО МІСЦЕ БУДЕ УТВОРЕНИЙ НОВИЙ. СЕЙ МАЄ СКЛАДАТИ СЯ З ПРЕДСТАВНИКІВ ЛІВОГО КРИЛА СОЦІЯЛІСТІВ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.**

Большевицькі представники України в Брестю Литовськім будуть змінені.

Україна буде тепер проти окремого мира з центральними державами.

ЛОНДОН, 29. січня. — Останні телеграми про зміну Ґенерального Секретаріяту Української Центральної Ради вказують, що соціялїсти-революціонери здобувають перевагу на Україні.

Коли би ся вістка показала ся правдивою, то се означало би, що зусиля, щоби довести до окремого мира між Україною і центральними державами, зістали ударемнені.

Телеграма доносить дальше, що большевицькі делеґати України будуть заступлені новими, то се треба розуміти так, що нова делеґація буде заступати Україну урядово, підчас коли українські большевицькі делеґати творили лише частину російської делеґації. Дотеперішна властива українська делеґація вела переговори в справі услівій окремого мира з центральними державами.

Мир з Фінляндією певний, з Україною правдоподібний, а з большевиками можливий.

ВАШІНҐТОН, 29. січня. — **Вчасний мир з Фінляндією, правдоподібний мир з Україною і можливу угоду з правительством большевиків обіцяв німецькому народови др. Кільман у своїй промові з дня 25. січня перед німецьким парляментом,** як се виказує повний зміст промови д-ра Кільмана, наспівшої нині до департаменту для загр. справ.

Др. Кільман заявив у своїй промові, що Росія є поділена нині на богато частий, з якими є майже неможливим говорити про загальний мир, бо кожда з них має свої власні інтереси.

„Росія починає розкладати ся на ряд републик, — заявив він. — Ми маємо нині до діла з краєм, який ще не приймив жадної сталої форми. Час консолідації (злуки) ще не надійшов.

„Ми зробили значний поступ з Фінляндією так, що в найблизшій будучности можна надіяти ся мира. Переговори з Українцями дають надію, що буде осягнений добрий вислід. Ріжниці між нами і большевиками відносять ся передівсім до справи приміненя права самовизначеня.

Др. Кільман висказав гадку, що **„мир з Україною приніс би рівночасно й розвязку румунського проблему, бо Румунія не могла би довше ставити опору центральним державам, коли би прийшло до мира з Україною і коли би українські війска уступили з боевого фронту".**

Большевики проти Румунії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

РОСІЯ ЗІРВАЛА ЗНОСИНИ З РУМУНІЄЮ.

ПЕТРОГРАД, 28. січня. — **Правительство большевиків оголосило нині, що зриває з Румунією допльоматичні зносини.**

Члени румунського посольства і всі румунські репрезентанти відідуть до Румунії найкоротшою дорогою.

Ґен. Щербачев проголошений ворогом народу.

Ґенерал Димитрій Григорович Щербачев, головний командант російських військ на румунськім фронтї, зістав позбавлений всяких прав яко ворог народу.

Останні телеграми доносили, що ґен. Щербачева підозрівано, що він враз з Румунами працює проти большевиків та що він ударемнив зусиля большевиків, які хотіли увязнити румунську королївську родину. Румуни зборонили були большевикам поширювати революційну пропаґанду серед румунського народу.

Забране державного скарбу Румунії.

ЛОНДОН, 29. січня. — На засіданю конґресу роб. і салд. депутатів ухвалено, щоби золото, яке становить резерву Румунії, а котре є депозитоване в Москві, забрати і відтак звернути його румунському народови.

Лев Троцький, проголошуючи повисшу ухвалу, сказав, що румунська резерва золота в Москві числить 1,230.000 рублів та що опікуна сього фонду увязнено.

Президент румунського кабінету уступив.

ЛОНДОН, 29. січня. — Вісти з Берліна, які наспіли тут через Амстердам, доносять, що президент румунського кабінету міністрів, Братіяно, уступив. Його місце обіймив бувший міністер війни, Авереску.

Телеграма бюра Райтера з датою з понеділка доносить з Петроґраду, що румунське посольство одержало 10-годинний реченець, в протягу котрого має опустити Росію. О півночи члени румунського посольства мають відіхати до Стокгольму.

Переговори в справі окремого мира між Румунією і центральними державами.

СТОКГОЛЬМ, 28. січня. — Телеграма з Петроґраду до Гапаранди доносить, що **під теперішну пору відбувають ся переговори між Румунією і центральними державами в справі окремого мира.**

Одним з услівій мира є, що Румунія має відступити Болгарії Добруджу, а натомісць центральні держави обіцюють їй Бесарабію.

В АНГЛІЇ:

Напад німецьких літаків на Лондон.

ЛОНДОН, 29. січня. — Німецькі літаки перевели нині перший напад сього року на Лондон і його передмістя. **Після урядового донесеня жертви в людях виносять 47 убитих і 169 ранених.**

Революція в Фінляндії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Російські большевики дають поміч фінській червоній сторожі.

СТОКГОЛЬМ, 28. січня. — **Від давна грозяча революція у Фінляндії розпочала ся вчера у східних провінціях,** як се доносять скупі вісти, котрі надійшли до Гапаранди.

Червона сторожа мала обсадити зелїзничу стацію в Гельзінґфорсї (столиця Фінляндії). Всї чужі консулї опустили столицю. В околиці і в самім місті Віборґу прийшло до битви. Червона сторожа держить у своїх руках Рікімакі і инші важні зелїзничі стації. **Російські жовніри помагають червоній сторожі і з Петроґраду приходять щораз то нові скріпленя.**

Фінський посол в Петроґраді вніс протест до Ради роб. і салд. депутатів проти вмішуваня Росії до внутрішних справ Фінляндії. Він одержав відповідь, що **„російське правительство, позістаючи вірним своїм принципам, вважає своїм обовязком помагати пролетаріятови у Фінляндії в боротьбі проти фінської буржуазії".**

Член большевицького кабінету заявив дальше, що червоній сторожі будеть ся помагати та що туди відішлеть ся ще більше війска.

Фінське правительство вислало до всіх держав, які признали независлмість Фінляндії, протест проти вміщуваня Росії до внутрішних справ Фінляндії.

Телеґрафічне получене з Петроґрадом перерване.

Завзята битва у Віборґу.

Останні телеґрами з Гельзінґфорсу доносять про великі битви, які **мали місце в ріжних містах Фінляндії, між відділами фінської „білої сторожі",** зорґанізованої републиканським правительством Фінляндії, **а російськими відділами „червоної сторожі".**

„Червона сторожа" у Віборґу проголосила домашну війну. Провідники сього руху **мали одержати від правительства большевиків в Петроградї обітницю, що дістануть поміч.** У Віборґу прийшло до битви, в якій російська артилерія помагала „червоній сторожі". Селяни з дооколичних сіл прийшли на поміч „білій сторожі" або державній міліції. По завзятій боротьбі „червона сторожа" мусїла уступити.

Правительство безсильне.

Війска, яких задачею було удержувати в Гельзінґфорсї лад і порядок, є безсильні, бо над містом панують гармати російських воєнних кораблїв, які находять ся в руках моряків-большевиків. Командант фльоти покликав міські власти, включаючи також президента Свінгуфвуда і провідників соціялїстів, в суботу на поклад свого корабля і зажадав, щоби відділи „білої сторожі" (заложеної фінськими властями проти „червоної сторожі") були безпроволочно розвязані. Він загрозив, що на случай не сповненя сього приказу зрівнає місто зі землею. Президент Свінгуфвуд відповів, що се жадане не може бути сповнене.

Гельзінґфорський большевицький орґан „Ізвестія" признає, що провідники і основателї „червоних сторожий" втратили самі контролю над ними. Доходять вісти, що в многих місцевостях війска находять ся поза контролею та що допускають ся убийств і рабунків. Часописи додають, що взагалї переважають анархістичні відносини.

Проголошене революції пролєтаріяту.

ПЕТРОГРАД, 29. січня. — **У Фінляндії проголошено революцію пролетаріяту.** Соціялдемократичний комітет видав маніфест, в якім сказано, що власть приналежить виключно працюючим клясам і орґанам, які їх заступають.

Всїх членів сенату арештовано.

СТОКГОЛЬМ, 29. січня. — „Червона сторожа" большевиків захопила тепер у свої руки контролю над цілим Гельзінґфорсом, столицею Фінляндії.

Всїх членів фінського сенату увязнено.

Шведські війска у Фінляндії.

ЛОНДОН, 29. січня. — Петроґрадський кореспондент лондонського „Таймсу", подаючи звіт про домашну війну у Фінляндії, доносить, що правдоподібно фінський сенат просив Швецію о поміч.

Вечірні часописи доносять, **що шведські війска прибули до Торнеа та що вже прийшло до першої боротьби між передними сторожами війска шведського а фінськими відділами „червоної сторожі".**

Мирові переговори.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

МИРОВІ ПЕРЕГОВОРИ РОЗПОЧАЛИ СЯ НАНОВО.

Троцький удав ся вже до Брестя Литовського.

ПЕТРОГРАД, 28. січня. — **Большевицький міністер загр. справ, Лев Троцький, і Камінев відіхали нині з Петрограду до Брестя Литовського, щоби підняти дальше ведене мирових переговорів з центральними державами.**

Конґрес рад роб. і салд. депутатів, жалуючи ся на імперіялїстичний тон німецьких мирових услівій, потвердив цілу дотеперішну діяльність російської делеґації і поручив правительству вести дальше мирові переговори.

Конґрес приймив в тій справі резолюцію. Передтим меньшість, зложена з меньшевиків і правих соціялїстів революціонерів, даремно старала ся перепертн ухвалу, в якій жадано отверто веденя полїтики проти окремого мира.

Підчас дискусії Троцький заявив, що не може дати ґарантії, що не заключить окремого мира, говорячи:

„Називати окремий мир соромом є хулою супроти кровю злитої Европи".

Троцький приготовляє нарід на заключене мира.

ПЕТРОГРАД, 26. січня. — Лев Троцький, виголошуючи вчера промову в конґресі рад роб. і салд. депутатів в справі мира, заявив, що Німці закривають красними словами свої наміри, але в дійсности вони домагають ся всего, що лише можуть дістати.

„Німці думають, що Росія мусить заключити мир за всяку ціну, — говорив Троцький. — Вони помиляють ся. Положене правительства роб. і салд. депутатів не є таке. Ми й доси домагаємо ся мира демократичного.

„Коли держава буде вичерпана і коли всякі зусиля покажуть ся безуспішними, то можливим є, що держава буде приневолена заключити недемократичний мир, але теперішне правительство ще не находить ся в такім положеню.

„Коли би однак стало ся, що серед примусових обставин воно було би змушене підписати недемократичний мир, то правительство ніколи не скаже народови, що се був мир демократичний".

Ґр. Чернін відіхав на мирові Переговори.

АМСТЕРДАМ, 28. січня. — Ґр. Чернін, австро-угорський міністер загр. справ, відіхав вчера з Відня до Брестя Лит., щоби підняти дальше ведене мирових переговорів.

Комісія для загр. справ австрійського парляменту ухвалила 14 голосами проти 7 вотум довіря ґр. Черніновн за його дотеперішну полїтику.

8 мирових делеґацій в Брестю Литовськім.

КОПЕНГАҐЕН, 29. січня. — Вісім ріжних мирових делеґацій візьме участь в новопіднятих мирових переговорах в Брестю Литовськім. Делеґації заступають большевиків, Фінляндію, два правительства Українців, Німеччину, Австро-Угорщину, Болгарію і Туреччину.

Засідане мало розпочати ся нині пополудни.

Фінляндія вислала 5 делеґатів на мирову конференцію.

ЛОНДОН, 28. січня. — **Фінський сойм вибрав 5 делеґатів, які мають заступати інтереси Фінляндії на мирових переговорах в Брестю Литовськім,** доносить телеграма з Копенгаґен до „Ексчендж Телеграф Ко."

(Продовжене на стор. 2-гій).

"SVOBODA" (LIBERTY)

The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

JOSEPH STETKEWICZ, Chief editor.

BOHDAN DUTKEWYCH, Managing editor.

NICHOLAS D. WELYCHKO, Assistant editor.

ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION: United States		ПЕРЕДПЛАТА: в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
In Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба вписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Montgomery.

З БІЖУЧОЇ ХВИЛІ.

Від Ґенерального Секретаріяту України.

Дня 30. січня б. р. до редакції „Свободи" надійшло отсе письмо:

Ч. 8.

Київ, 17 (30). жовтня 1917.

До Хвальної Редакції час. „Свобода" в Джерзи Сіти.

Прес-Бюро, яке до 1 (14). жовтня було при Українській Центральній Раді, має честь сповістити Хвальну Редакцію, що тепер зістало перенесене до помешканя Ґенерального Секретаріяту і прохає надсилати свою часопись (в 3-х примірниках) на нову адресу, взамін чого Прес-Бюро буде висилати Орґан Ґенерального Секретаріяту, що має незабаром виходити.

Директор Прес-Бюра: **Ю. Т. Єлко.**
Діловод: **Тайда.**

Печатка: **Прес-Бюро. Ґенеральний Секретаріят України.**

Голоси українських ґазет про большевиків.

Орґан українських соціял-демократів, київська „Робітнича Ґазета" ось-що писала про большевиків:

„В найтяжші часи орґанізації нашої демократії з нами не було большевиків: вони були в таборі ворожому. В часи найбільшого походу контр-революції проти нас, большевики на Україні не стали рішучо на оборону, підтримку і зміцненя Центральної Ради. Вони мовчали і тим вони були в таборі ворогів. Бо вони централісти, бо вони проти Української Демократичної Републики, бо вони проти федерації.

Ми добре знаємо всі хиби орґанізації Центральної Ради. Але ми рішучо мусимо сказати, що Рада орґанізована робітництвом, селянством і військом на своїх зїздах, що Рада складаєть ся майже вся з представників сих кляс.

Ми знаємо всі хиби нашого соціялістичного Секретаріяту. Він не задовольняв потреб і сподіванок нашої трудової демократії. Міцні пута Тимчасового Уряду і ворожнеча російської демократії гальмували сю роботу Ґенерального Секретаріяту.

Але тепер, коли сі пута впали, коли руки розвязано, коли вороги переможені і переможені силами самої української демократії, котра у Києві захистила большевиків від крівавого розгрому, тепер ми стаємо на шлях творчої революційної державної праці.

І в сю хвилину большевики несподівано проголошують боротьбу проти Ради, показуючи ті свої дійсні думки, котрі вони досі ховали, своє дійсне відношенє до справи національного відродженя нашого народу.

Проти власти Ради і Секретаріяту вони ставлять владу Рад Робітничих і Салдатських депутатів!

В той момент, коли Рада і Секретаріят приступають до негайного скликаня Українських Установчих Зборів, коли через короткий час на місце Ради мають стати Установчі Збори України, в сей момент большевики скликують свій краєвий зїзд Рад Робітничих, Салдатських і Селянських депутатів для орґанізації влади на Україні.

Отже сей зїзд направлено проти Центральної Ради".

Зноваж в київській „Новій Раді" з 20. жовтня 1917, читаємо про большевицтво ось-що:

„І се природна річ, яка виникає з самої природи українських домагань, коли рівняти їх до большевицьких лозунгів (кличів). В українських домаганях нема нічого утопічного (вимріяного), нічого мрійного, що може тільки в розпаленій фантазії буяти. Думка, щоб народ український, протягом віків зневажений і кривджений, зробив ся нарешті хазяїном на своїй земли, забезпечивши разом права й спокій усім громадянам сеї землі — то що тут страшного або утопічного, чогоб теперішні часи не могли взяти до своєї природи? Се елємент в усякому разі творчий, який дбає про лад та спокій та добро громадське. Инша справа з большевиками. Лозунги большевизму, як на наші часи, являють ся безперечно утопією; завести зараз же соціялізм, установити соціялістичний рай на землі — певна річ неможливо і коли фанатики або колишні ґородовики силкують ся се зробити, то наслідки ясні для всіх. Опріч анархії та руйнованя з сього вийти нічого иншого не може. Про будівництво тут нема чого й згадувати".

Американсько-українські большевики.

Як Україна має своїх большевиків в Харкові, так американська Україна має в Клівленді, в редакції „Робітника".

Ще недавно „Робітник" держав з українською соціял-демократичною робітничою партією, якої провідником є В. Винниченко, премієр українського кабінету в Києві. Навіть збирав жертви для орґану Винниченка, „Робітничої Ґазети" і та збірка в „Робітнику" ще не спинена, але політика там вже не київська, а петроґрадсько-харківська.

Відколи Ленін при помочи машинових карабінів обняв власть над Росією, а своїх противників, навіть соціялістів, зачав пакувати як не на тамтой сьвіт, то бодай в збудовану на тусаму ціль Петропавловську кріпость — нагло і над Клівлендом большевицька зоря засіяла.

Те, що в моді над Невою й озером Ладоґою, стало модне також і над озером Ірі та рікою Куяґоґою.

Чому для „Робітника" українська соціял-демократична робітнича партія і соціялісти-революціонери стали тепер злі, а їх У. Ц. Рада „буржуазною", того він не пояснив, як і не пояснив свого наглого переходу до табору Леніна і Троцького і їх харківської філії.

Досить, що „Робітник" вже большевицький і файтує усіх, хто не большевик, хоч би то й недавний ще його приклонник. Мало-ж бути приклонником „Робітника"; треба ще бути і поклонником Леніна.

„Робітник", Федерація і „Народ".

Межи „дрібниці" запакувала редакція „Робітника" допись про реферат д-ра К. Білика, голови Федерації, у Філядельфії.

Там мав п. Білик говорити, що в старім краю було дві оріентації щодо освободженя України: одна оріентація ніби вижидала його з ласки, а друга сподівалась, що Українці самі здобудуть волю України. При тій нагоді автор дописи робить алюзію до недавного редактора „Робітника", п. Січинського, і каже: „В нас, в Америці, бували довгенько в деяких головках „опінії", що тільки на мирових переговорах можна випросити Україну... в презенті". Се алюзія до резолюцій, які п. Січинський ставив бувало на зборах.

Дальше дописувателеви „Робітника" не подобало ся, що п. Білик заохочував філядельфійських слухачів, аби від нового року (відай 1918!) зачали підпирати ґазету „Народ", яка ніби від того часу мала виходити кождого дня. Про се дописуватель „Робітника" пише так: „На таке шарпанє, „коли братк попертя загалу" — як висловив ся сам др. Білик — можна сказати: „Снив ся циганови кисіль, та ложки не було".

Колись „Українська Федерація Соціялістичної Партії" належала до „Федерації Українців в Злучених Державах", а лідери сеї останної бували редакторами орґану сеї першої, — але зміняють ся часи, а з ними і редактори „Робітника", а з редакторами й оріентації, а з оріентаціями і Федерації.

Тепер обі Федерації, яких властивим основателем був п. Січинський — се вода і огонь, а властиво огник. Огник — се нюйорська Федерація, яку гасить Федерація соціялістична з Клівленду.

Та бо й не штука загасити, як тому огникови „брак попертя загалу", а основателі самі вже давно перестали дути.

Чому Українці не можуть погодити ся з Леніном.

(True translation filed with the Post master at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Українська Центральна Рада в Києві від самого зачатку свого істнованя заявила ся **за переміною Росії в федеративну спілку народів.** Сим вона лише повторила се, що було в програмах українських соціялістичних партій, в програмах двох головних українських партій — соціял-демократів і соціялістів-революціонерів, а також і незначної ґрупи соціялістів-федералістів.

Програма федералізму в Росії не нова, а найбільше для її поширеня заслужив ся Михайло Драгоманів і тому вона найсильнійше принялa ся на Україні. Професор Михайло Грушевський є в сій области учеником Драгоманова, а тепер найбільшим і найвпливовійшим проповідником його ідей.

Переводячи сю ідею в діло, У. Ц. Рада, під проводом проф. Грушевського, узяла ся до орґанізованя самоуправи України та помагала в тім ділі і другим народам і краям в Росії.

Отже У. Ц. Рада станула на чолі федералістичного руху в Росії, а проф. Грушевський став провідником сього руху.

І той рух щораз то ставав сильнійший, бо захопив скоро усі складові части давної Росії.

Не подобав ся він був виравді російським централістам ліберального покрою, яким іноw опісля на руку і Керенський, хоч сам він федераліст, одначе здержати сього руху не могла вже жадна супротивна сила.

* * *

Колиж в Росії прийшли до власти большевики, сей рух федералістичний ще скріпив ся. Большевики сьому руховн не помагали своєю силою, тільки — безсильностию. З їх безсильности користали поодинокі народи і краї для орґанізованя своєї самоуправи.

Большевики виравді голосять засаду „самоозначеня народів, або і країв, аж до відірваня", — але **федеративній спілці народів вони є противні.**

В засаді „самоозначенє аж до відірваня" є лише хитрість російської соціял-демократії, а зокрема большевиків. **Від признаня народам права на самоуправу вони все хитро викручували ся, говорячи: „Не є річию пролєтаріяту дбати про автономію або федеративну спілку народів".** Тими словами вони хотіли сказати, що нехай тою справою клопочуть собі голови націоналісти, а не соціялісти. Російські соціял-демократи на ділі перечать поодиноким народам Росії рішати самим про свою долю. Їх — мовляв — обходить лише доля пролєтаріяту, який нібито не знає національних границь або ріжниць.

Ся теорія, яку проголосили були Маркс і Енґельс, упала всюди, лише російська соціял-демократія її ще держить ся.

Вони як кажуть, що признають право на „самовизначенє", то таке право признають лише пролєтаріятови і то такому пролєтаріятови, який дістане від них печатку, що є пролєтаріятом.

Однак — розумієть ся — такий пролєтаріят, що дістане стемпель від Леніна, не схоче від нього відлучувати ся.

* * *

Розумієть ся, що народи Росії на таку програму не ґодять ся. Соціялісти жадного народу в Росії — окрім московського — не годять ся на централістичні стремліня російської, властиво — московської соціял-демократії.

І се власне головна точка непорозуміня між російською соціял-демократією і українськими соціялістами.

Українські соціялісти є федералістами, значить — хотять перемінити Росію в спілку народних републик, а російська соціял-демократія сьому противна.

Ленін каже, що то не є річию соціялістів журити ся справами народними. Їх річию має бути нібито тільки справа пролєтаріяту, справа робітничих інтересів.

І тут годі обом сторонам зійти ся та порозумітись.

Вже скорше українські соціялісти порозуміли би ся з російськими соціялістами-революціонерами, котрі є федералістами так як уся демократія українська й инших народів давної Росії.

* * *

Отже боротьба У. Ц. Ради проти большевиків — се боротьба ідеї федералізму проти ідеї централізму. **Се боротьба ідеї Драгоманова проти ідеї Леніна.**

Кождий безсторонний чоловік мусить признати, що в **програмі Леніна криєть ся русофільство.**

Прецінь пролєтаріят український таксамо може боротись як і московський, хоч не буде жити в ґуберніях, належних до Московщини, але в самоуправній Україні!

Се справа ясна. І розвиток соціялізму у всіх народів показує, що він годить ся з думками Драгоманова а не Леніна.

Житє народне не є примхами капіталістів, бо капіталісти не є нарід. І жаден нарід під покришкою єдности і спільности боротьби пролєтаріяту не згодить ся, аби його культуру дусила культура другого народу.

Ленін донедавна кричав, що У. Ц. Рада і українське правительство — се буржуазія, хоч там були майже самі соціялісти.

Тепер же, як доносять депеші, утворено в Києві новий кабінет, зложений з представників крайних соціялістів-революціонерів.

Їм уже Ленін не закине, що вони „буржуазія".

Однак і ті крайні українські соціялісти-революціонери є федералісти. І вони приклонники ідеї Драгоманова, а не Леніна.

Можливо, що їм Ленін скаже: „Справа народної самоуправи або федерації — се не справа пролєтаріяту", але в кождім разі буде йому вже тяжше виповідати війну крайним соціялістам.

Ми певні, що побідить ідея федералізму, отже ідея, яку голосить тепер У. Ц. Рада, а ідея, яку голосить Ленін, потерпить невдачу.

Українська Центральна Рада має за собою не лише весь нарід український, але і всі другі народи Росії, а також і московських соціялістів-революціонерів.

Проти себе має тільки московську соціял-демократію, особливо большевицьку і домашніх большевиків, заражених централізмом Леніна.

Сумно, що **большевицтво приняло ся і серед українських соціялістів в Злучених Державах і в Канаді,** але нехай вони тямлять, що вони не тільки що ідуть за Леніном, а проти ідеї Драгоманова, але що вони станули проти цілої революційної демократії на Україні, а головно проти української соціял-демократії та українських соціялістів-революціонерів.

Вплив окремого мира України на долю Росії.

Одинокий спосіб для уратованя Росії є співучасть аліянтів в мирових переговорах.

(Після кореспонденції **Артура Ренсома**).

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Властивий стан справи дотично мира представляєть ся ось так:

Українська Центральна Рада відповідає вповні російському правительству за часів проф. Мілюкова сейчас по революції (?). Проти неї стоїть в опозиції щораз змагаючий ся в силу „савєт" роб. і салд. депутатів на Україні (харківська рада). Українська Центральна Рада, будучи правительством богатих і управилійованих кляс (?), боїть ся більше большевиків ніж Австрійців. Перед революцією сі елєменти шукали в Австрії охорони проти царя. Тепер шукають в Австрії охорони проти большевиків.

Наслідок того є такий, що Українці хотіли би заключити мир на услівях бізнесових, коли мирові услівя Петроґраду є ідейні. Таке становище Українців ломить одноцільність російського ідейного боєвого фронту і незвичайно скріпляє Німців, а крім того дає Австрії матеріяли до гашеня революційного огню, який міг би вибухнути на случай невдачі в мирових переговорах.

Німці доносять, що угоду з Українською Центральною Радою вже заключено; Австрійці кажуть, що така угода є вже близка заключеня. Коли се буде довершене, то на Українській Центральній Раді буде тяжіти пятно, що вона здержала революцію в Австрії і спричинила розпучливе положенє правительства большевиків в Росії.

Ціла справа мира обертаєть ся тепер коло того, чи Українській Центральній Раді удасть ся заключити мир, заки „савєт" (харківська рада) буде міг здобути власть на Україні і поставити її в одній лінії з Росією, попираючи політику Троцького.

В сей спосіб дасть ся також пояснити, длячого Росія домагала ся відложеня мирових переговорів, на яке центральні держави не згодили ся, а яке мало виносити 5 днів. **Цілию Москалів було зискати на часі, щоби „савет" міг взяти верх на Україні над Українською Центральною Радою.**

Сим дасть ся пояснити прибутє до Брестя Литовського нової мирової делеґації від українського „савєта" (харківської ради), яка заявила, що Українська Центральна Рада не має права говорити в імени України. **Цілию нової делеґації є очевидно зменьшити довіре Австрійців в переговорах з Українською Центр. Радою.**

Українська Центральна Рада найшла також попертє у Румунів, які боять ся вибуху революції. Передівсім дає їй поміч ся частина населеня у полудневo-західній Росії, яка бажала би як найскорше заключити окремий мир.

Коли „савєтови" (харківській раді) удасть ся ще вчас сьому запобігти, тоді представники „савєта" з України будуть працювати в Брестю Литовськім згідно з делеґатами російськими, і центральним державам буде замкнена дорога до побіди, яка тепер є майже в їх руках.

Колиж Українська Центральна Рада побідить та заключить окремий мир з Австрією, то трудно навіть предсказати, що Росія буде могла тоді почати. Українське збіже, яке могло би запобігти голодовій смерти в Петроґраді, де вже з причини браку поживи ширить ся плямистий тиф, піде замісць до Росії до Австрії. Росія опинить ся тоді на ласці Німеччини і головна сила російського становища у нутрі Німеччини пропаде, а іменно, переконанє в Німеччині і Австрії, що одинокою перешкодою до заключеня мира є заборчі жаданя, поставлені їх правительствами.

Заходить обава, що такий вислід привів би до нещастя, а можливо й до упадку правительства, що з точки погляду Німеччини є дуже пожадане. Наслідком сього була би анархія найстрашнійшого рода, після котрої німецька імперіялістична партія зискала би незвичайну силу дома і здобула би легко контролю над цілою північною Росією; таксамо знова Австрійці, помагаючи Українській Центр. Раді у її боротьбі проти „савєту", зискали би контролю над Україною.

Одинокий спосіб, в який аліянти могли би сьому запобігти, є сей, коли візьмуть участь в мирових переговорах і будуть попирати політику Льва Троцького. Коли би панувала єдність щодо ідейного фронту така, що Німці переконали би ся, що лише по усуненю своїх правительств вони можуть осягнути мир, тоді ціла Росія могла би бути вратована, міг би бути вратований демократичний рух в центральних державах і німецький сон про середну Европу міг би розвіяти ся якраз в хвили, коли він був би близкий до здійсненя.

Німці знають дуже добре, що Росія є майже безрадна. Коли би однак акцію ми підняли після повисше підданої гадки, Німці спізнали би, що ми є вповні готові продовжати війну так довго, доки їх правительства не будуть зломані.

В Росії:

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Ґадка утворити коаліційний соціялістичний кабінет.

ЛОНДОН, 29. січня. — Телеґрами з Петроґраду доносять, **що між большевиками прийшло до ріжниці гадок в справі мира.**

Більшість противить ся німецьким услівям мира і заявляєть ся за проголошенем „сьвятої війни" проти центральних держав.

З огляду на те, що теперішне правительство не є всилі вести дальшої війни, тому зроблено предложене, щоби утворити коаліційне правительство, зложене зі всіх соціялістичних партій.

Двайцять козацьких полків проти ген. Каледіна.

ПЕТРОГРАД, 29. січня. — На конґресі роб. і салд. депутатів відчитано урядове донесенє правительства большевиків, що двайцять полків донських козаків перейшло на сторону большевиків, які підняли в донській области революцію проти ґен. Каледіна.

Вісти доносять, що сі козацькі війска заняли стації Зоерев і Ліхая і цілий зелізничий шлях на схід від Новочеркаска, головної кватири ґен. Каледіна.

Головні ухвали конґресу представників автономної Сибіри.

ХАРБІН, 29. січня. — На конґресі, який відбув ся в Томску в цїли уложеня головних принципів щодо будучности Сибіри, запали отсі ухвали:

1. Сибір має позістати невідлучною частиною російської републики.

2. Як довго не відбули ся установчі збори і не утворено правительства для цілої Росії, управа Сибіри має спочивати в руках сибірської думи і екзекутиви, яку ся дума іменує. Такий стан має тривати, аж доки форми правліня не порішать установчі збори Сибіри.

3. Коли заворушеня в центральній Росії зробили би неможливим скликанє всеросійських установчих зборів, вся власть повинна спочивати в руках сибірської думи так, як Сибір має вже тепер автономію.

4. Сибірські установчі збори мають спільно з всеросійськими установчими зборами рішити форму правліня для Сибіри. **Сибір має становити автономну провінцію в російській федерації держав.**

5. На случай, коли би були скликані установчі збори Сибіри, вони мають перейняти правительство Сибіри.

В Австрії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

В Кракові проголошено военний стан.

ВАШІНҐТОН, 28. січня. — **В Кракові прийшло з причини браку поживи,** як се доносить нинішний урядовий звіт, наспівший до Швайцарії, **до так поважних заворушень, що місцеві власти віднесли ся до австрійського президента кабінету, жадаючи помочи для здавленя ворохобні.**

Проголошено военний стан і обмежено години їдженя в публичних кухнях. Тисячі жінок і дітий уладжують що дня демонстрації на улицях міста, домагаючи ся хліба.

Голодові заворушеня в Празі.

ЦІРІХ (Швайцарія), 28. січня. — **Три тисячі осіб брало участь у ворохобні, яка вибухла на передмістях міста Праги в пятницю з причини обниженя порцій муки,** доносить телеґрама з Відня.

Товпа порозбивала склепові вікна і кинула ся рабувати товари. Поліції удало ся з великим трудом привернути лад і розігнати демонтрантів.

Німеччина позичає Австрії 5.500 тон муки.

АМСТЕРДАМ, 28. січня. — Німецька берлінська часопись „Цайтунґ ам Міттаґ" доносить, що між німецькою і австроугорською комісією поживи прийшло до угоди, на підставі котрої Німеччина згодила ся доставити Австро-Угорщині 5.500 тон муки під услівем, що в половині марта вона зверне сю муку назад.

ДОЛЯ ГАЛИЧИНИ.

Поляки кажуть, що вони не згодять ся віддати східну Галичину Україні; значить — хочуть мати в Україні ворога, а не приятеля!

Краківський „Напшуд" (з 22. падолиста 1917 р.), обговорюючи справу насильного прилученя східної Галичини до Польщі і протест тамошного українського населеня, пише:

„Берлїнська угода в справі відбудованя Польщі викликала найстрашнійше обурене у галицьких Українців. Вони то ударили у великий алярмуючий дзвін і з цїлою готовостию пожертвували себе яко арґумент, яко „корпус делїкті" всім противникам независимости Польщі.

„Становище, яке Українцї заняли в тій справі, зазначили вони у своїй офіціяльній заяві, як слїдує: — хочуть, аби східна Галичина остала ся провінцією Австрії, а на відданє її до Польщі не годять ся, але в такім случаю жадали би прилученя до Української Републики, бо в прилученю до Польщі добачують піддане галицьких Українців під власть „дїдичних ворогів", як вони називають Поляків в своїм шовінїстичнім роздражненю.

„Знаменна річ: на Україні ми е сьвідками цілковитої згоди між повстаючою тепер вільною Україною, а тамошними Поляками, які творять там поважний політичний чинник, з котрим Українці числять ся; бачимо там взаїмну зичливість і політичний союз між обома народами. Натомісць в Галичині Українці провадять зажерту офензиву проти Поляків. Де причина тої суперечности?

„Є отже зрозумілою річию, що Українці на Україні, де здійсняєть ся їх національно-державний ідеал, цілком инакше мусять почувати і думати ніж Українці в Галичині, котрі бачать себе в ролі полишених поза границями своєї національної держави. Східна Галичина була українським Піемонтом, головним осідком і заборолом українського руху — і тепер, коли приходить до здійсненя політичних мрій, той власне український Піемонт має остати ся поза Україною! — Відси в Українців зрозуміле почуте заводу й оґірченя, прикра сьвідомість долї окраїнців (кресовцув), по мачошиному трактованих історією.

„І ми надармо толкували би їм, що в такімсамім прикрім положеню окраїнців, відтятих від матери, знаходять ся Поляки на Україні, котрі однак здобули ся на гарт духа, вміли погодити ся з дійсностию і, сказавши собі, що їх призначенєм є жити з Українцями, — щиро помагають Українцям будувати українську державу, котрої почувають ся горожанами, хоч своєї польської національности не випирають ся. На ніщо не придасть ся вказувати на сей примір, бо галицькі Українцї є тепер занадто сильно переняті почутєм своєї кривди, щоби в сїй хвилї могли бути приступні для такого арґументу.

„Розуміємо їх біль і шануємо його.

„Але не можемо оминути конечности сказати їм, що мимотого їх претенсій за слушні не узнаємо. Бо галицька Україна дїлить долю майже всіх істнуючих на сьвіті пограничних країв з мішаним населенєм. Такий пограничний пас мусить належати до одної або до другої національної держави і в обох случаях мусить бути кривда: або одної або другої окраїнної меньшости.

„Тої долї східної Галичини, приготованої їй географічним положенєм і етноґрафічним помішанем населеня, відвернути не потрафлять ані Поляки ані Українцї. **Безперечно, галицьким Українцям дїєть ся кривда задля прилученя тої частини краю до Польщі, але через прилученє її до України стала би ся рівна кривда Полякам, які її замешкують, хоч, правда, меньше щодо числа, але які становлять культуральний елемент великої вартости для народу; стала би ся кривда польським містам. Отже стоїть кривда проти кривди.**

„Висновок з того ясний, що покликуванє на кривду є тут за слабе і до нічого не провадить, і що з тим треба вже раз скінчити.

„Натомісць треба зробити всьо, що лише дасть ся, аби нехибну кривду злагодити так, щоби з неї навіть слїд не остав ся.

„І мусимо ствердити, що Поляки зрозуміли на тім поли свою задачу. Доказом, який на се вказує, є оброблений перед осьмома місяцями Польським Колом проєкт конституції для плянованої тоді вилученої Галичини; **такого забезпеченя національних прав та інтересів, які там признано галицьким Українцям, такої повноти рівноправности і самоупорядкованя, опертого на так демократичній основі — не має доси жадна національна меньшість в ніодній з европейських держав, хиба лише в Швайцарії.** Супроти неслушних напастий, яких тепер Поляки зазнають з огляду на українську справу в Галичині, супроти криків про кривду Українців і зловіщих пророцтв долї, яка мнимо чекає їх по прилученю Галичини до Польщі, — належить той проєкт Польського Кола як найскорше опублїкувати і представити його полїтикам та полїтичним письменникам всї европейських народів. Не треба його ховати, — не повстидаємо ся ним перед Европою; противно, викличемо зачудоване і замкнемо уста позовникам, які не мають понятя про річи, а і самим Українцям докажемо, що ми не є українoжерцями; що як ніколи Річпосполита польська не була жадібна заборів, і національного утиску ніколи супроти нікого не практикувала, так і воскресаюча Польща не панцировий пястук, але братерську долоню витягає тим національним галузям, котрі в її границях побіч Поляків мають жити.

„Яка доля чекає польську меньшість на Україні, ще не знаємо. Численні убийства і грабіжи, доконувані там тепер на Поляках, здають ся ворожити їм невеселу будучність, — мимо політичної приязни, заключеної в Києві.

„Натомісць, яку долю Польща наміряє зготовити українській меньшости у себе, се є очевидне із згаданого конституційного проєкту, який цілком самостійно обробило Коло Польське.

„І по гадці засад, котрих наслїдком і висловом є Польське Коло, будемо поступати супроти Українців у всіх галузях. А що вони гнївають ся на нас, що обурюють ся, що кричать, що є супроти нас несправедливі, се нас з витиченої дороги не повинно звести. Вибачати їм, не платити їм красним за гарне, не нападати на них, не забувати ані на хвилю, що хочемо бачити в них не ворогів, але братів!

„Отже вольностями і правами треба нам їх обдаровувати, щоби почули, що Польща їм материю, а не мачухою; отже дати їм університет і самоуправу і належну участь в державних урядах, словом всьо, чого потребують, аби в Польщі вони так почували ся, як у себе, як швайцарські Французи у Швайцарії!

„На Україні ідея відлученя України від Росії, здаєть ся, вже тепер побіджає і в нашім розуміню скорше чи пізнїйше побідити мусить силою історичної конечности. Але хоч би ще на довго мала бути здавленою, хоч би там мав на разі побідити елемент московський, ми нашої полїтики супроти Українців не вмінимо. Тимбільше власне нехай Польща станеть ся свобідним заборолом українського національного руху і, коли би прийшли на неї тяжкі часи в Росії, нехай Україна у тих своїх окраїнах, які доля спрягла з Польщею, знайде безпечну охорону для своєї національної ідеї.

„Отсе одиноке правдиве польське полагоджене справи східних окраїн, гідне польського прапора, на якім все виднів клич:

„За волю нашу і вашу!"

Хто уважно прочитав наведені слова польської ґазети, той мусить зауважити одно цікаве явище: **Поляки зміняють свій фронт супроти галицьких Українців!**

Зміняють Поляки свій фронт, та всетаки, хоч у дефензиві, боронять своїх позицій. Обіцяють галицьким Українцям всякі національні та державні привилеї, щоби лише вони не перечили Польщі права до східної Галичини. Та се лише тимчасові обіцянки, бо Поляки тепер у небезпеці, а їх політиці грозить цілковита руїна.

Але Поляки кажуть, що вони зі своєї позиції не уступлять і східної Галичини не віддадуть Україні, бо тим вони зробили би велику кривду Полякам, які замешкують східну Галичину, і поступили би нещиро супроти своєї вітчини.

На якій основі Поляки хочуть опрокинути домагане галицьких Українців щодо злуки східної Галичини з Україною? — На тій основі, що східна Галичина є нібито польською землею. На сїй основі вони доказують, що східна Галичина ніколи не може відійти від Польщі, не зважаючи на се, що та східна Галичина є украніська. Їм се байдуже; вони хочуть чемно сказати нам, що якраз в сїй справі національність не відграє великої ролї. Вони звертають нашу увагу на се, що на Україні є богато Поляків, які, погодивши ся з дійсностию, не стремлять до злуки з Польщею і не виступають так рішучо проти Українців, як галицькі Українцї виступають проти Поляків. Сим Поляки хочуть доказувати, що польська справа на Україні, а українська справа в Галичині, се всьо одно. Та сею фразою вони не попруть своїх претенсій до східної Галичини. На Україні є якийсь процент польського національного елементу, який, коли лише бажає, може винести ся із границь України. Сей елемент в порівнаню з простором Великої України творить заледви 2% усього населеня. Возьмім проміром Холмщину, яко меньшу одиницю, яка вже граничить з Польщею та зачисляєть ся до окраїнних земель: тут Поляки творять 20% супроти 72% Українців. Бачимо отже, що галицьких Українців не можна міряти тоюсамою міркою, що українських Поляків. У східній Галичині Українці творять 75%, а Поляки лише 18% населеня; то чи можна тут говорити про „кривду проти кривди"? Чи можна говорити, що коли 75% галицьких Українців прилучить ся до Польщі, або противно: коли 18% галицьких Поляків прилучить ся до України, то се в обох случаях одна і тасама кривда? Після розумованя польських політиків 18% Поляків вартає тесаме, що 75% Українців... Та реально-думаючі люди розуміють се инакше.

Свої твердженя про польскість східної Галичини Поляки опирають виключно на містах, де польське населенє творить більшість. Вони то навіть — як виходить з повисше наведеної статї із „Напшуд-а" — кажуть, що **через прилученє східної Галичини до України стала би ся кривда польським містам!...** Значить, національність якогось краю в сїм случаю Поляки міряють після міст; коли міста є польські, тоді і цїлий край мусить бути польський...

Полишаючи факт, що в містах східної Галичини, як у Львові, Станиславові, Стрию, коломиї, Тернополи, Бродах і т. д., Поляки творять більшість лише завдяки Жидам, які в урядових книгах є записані яко Поляки, — **ми хочемо звернути тут увагу на одно дуже цікаве явище. Недавно тому у польського премієра, проф. Яна Кухаржевского, явила ся жидівська делеґація. Вона жадала, щоби польське правительство признало Жидам відповідні права по містах** (де Жиди творять більшість) **і відповідне представництво в торговельних палатах. На се премієр Кухаржевский заявив, що польське правительство рішучо не згодить ся на ніякі спеціяльні привилеї містам** (отже Жидам), **бо в державі одні права і одні привилеї мають обовязувати як села так і міста; бо національність краю не міряєть ся після міст, а лише після сїл! А що по селах жиють Поляки і польське населене творить в державі більшість, тому і міста мусять бути польські; тому Жиди не можуть сподївати ся ніяких привилеїв у Польщі.**

Так отже розуміють Поляки справу міст у Польщі, але тусаму справу в Галичині вони розуміють вже цїлком инакше... Але ми скажемо Полякам таксамо, як сказав Жидам премієр Кухаржевский: **Ніяких привилеїв галицьким містам! Львів, Станиславів, Дрогобич, Стрий, Тернопіль і т. д. мусять бути українські, бо українськими є всї села східної Галичини і Українці у східній Галичині творять більшість населеня. Однакову справу треба трактувати всюди однаково!**

Поляки не перечать, що вони у східній Галичині є в меньшости; вони признають ся до сього, але твердять, що ся польська меньшість має велике значінє для польського народу яко цїлости. Сьому не перечимо; але й українська більшість в Галичині має також велике значінє для українського народу яко цїлости. Поляки хочуть бути добродіями і говорять нам про надзвичайно широкі права, про самоуправу і т. п., коли ми останемо ся під Польщею. Хтось думав би, що ті обіцяні права є справді не знати як широкі, але дуже помилив би ся, коли би вірив польським словам. На основі тої конституції, яку виготовило Коло Польське, а на яку редакція „Напшуд-а" покликуєть ся — Українці мали би на своїй земли дістати такі „права": **Українському населеню признало б ся широку міру свободи і національних прав (український університет, національні курії, рівноправність в школах і урядах), але без ніякої „кривди" польських елементів.** Крім того в соймі, який складав би ся з двох палат і числив би 368 послів, **Українці мали би 66 послів, а Поляки аж 302!**

Отсе „права (!), якими Поляки хочуть нагородити галицького Українця. І Поляки ще грозять нам, що опублїкують в заграничній пресї сї „права" — мовляв: нехай сьвіт знає добросердність Поляків, а упертість Українців. Се за слабий арґумент, аби ним можна застрашити галицького Українця. Ми радили би Полякам подати сї „права" до відома заграничним полїтикам, а тоді вони будуть орієнтувати ся і певно, що по сторонї українських домагань станутъ всї політики, крім, розуміється, польських. По польській сторонї станутъ хиба ті політики, які будуть думати, що Українці у східній Галичині — се свого рода кольоністи, які не мають найменьшої підстави домагати ся тих прав, яких вони тепер вимагають. Але усьвідчений і сьвідомий політик скаже, що права Українців до східної Галичини є оправдані, а претенсії Поляків до сеї землї назве дійсно польською нахабностию.

Та не польської свободи хоче український селянин в Галичині; він знає свої права і ті права він хоче і мусить написати собі сам! Він відкине всяку диктатуру Поляків; він не схоче слухати про їх добродійства. **Бо не шляхотського сойму, не польської адміністрації, не польського університету, школи і суду треба галицькому Українцеви; йому треба української свободи і подїлу панських земель!** Сього хоче галицький Українець і за се він буде бороти ся, бо знає, що того не дістане у шляхотській і ворожій Польщі, а лише в демократичній і рідній йому Україні!

І тому кождий, хто любить свій нарід і хоче йому добра, повинен жити і мати один клич: **Проч з Польщею з українських земель! Проч з польськими порядками зі східної Галичини! Доля східної Галичини лежить у злуці з Україною!**

Closely bound

ДОПИСИ.

З OLEAN, N. Y.

Примір до наслїдуваня.

В нашій місцевости, Олієн, Н. Й., заложили Українці читальню просьвітно-наукову. Почин до тої читальнї дало пятнайцять членів У. Н. Союза. Скаже дехто з шановних читачів: „Чи то ви перші заложили читальню, що аж хвалите ся по ґазетах?" Тай то правда, що не ми перші і не послїдні. І не на тоє тут подаємо сї слова, буцїмто ми хочемо похвалити ся тою нашою молоденькою зіркою, котра має за цїль провадити нас простим шляхом до визволеня з неволї-темноти, до знаня і просьвіти; і не на тоє пишемо сих кілька слів, щоби люди і по инших місцевостях горнули ся з запалом до науки, бо в людий не відтепер є свої читальнї і не з такими силами, як у нас. Лиш тому стоять сї смутні рядки, щоби здорово думаючі люди осудили поступ наших Українців в сїй справі.

Насамперед мушу сказати гірке слово правди, що в нашій місцевости є кілька одиниць з думками поступу зперед потопу... Може дехто з шановних читачів був коли в Оліенї, то міг переконати ся про правдивість моїх слів.

Тут в Оліенї жиє до вісімнайцять тисяч народу, включаючи і наших Українців, котрих є до дві сотки і всі часові еміґранти, котрі мають свої жінки і родини в старім краю та чекають з дня на день тої зірки-мира, щоби кинути тоє нудне житє і їхати в рідні сторони та побачити свою родину по такій гіркій розлуці.

Тільки в тім біда, що люди не так роблять, як треба... Вони роблять цїлком так, як я тут подаю у двох примірах. Як якийсь богач в селї на двайцять морґів поля має пару коний, та його сусід на пів морґови таксамо мусить мати. Він піде до жида, визичить на вексель дві десятки і ґайда на торговицю. Купить з одним оком драйтюгу на трох ногах і ґосподарує, а богачеви покаже, що і він також ґазда, не думаючи цїлком о тім, чи йому виплатить ся тримати тих пару коний і чи йому їх конечно потрібно; він лиш думає, аби так зробив, як той, що йому потрібно. Як в селї війтова жінка, дякова і паламарова, принесе на Різдво миску з пирогами до церкви, а на верху зо два фунти масла, то всі люди будуть знати, котрі то баби принесли і чиї пироги були найфайнїйші і котра найбільше масла поклала. Але війтишина сусідка також не хоче лишити ся позаду. Хоч вона не має свого власного кутика, бо сидить в комірнім і заробляє на себе і на четверо дрібних діточок з пожовклими личками і з сухими, як веретено, ногами, але, як кажу, вона також не без жовчи... Іде до жида і бере найдорожшої муки на відробок. В другого жида купила сира, а слїпа баба зложила їй масла, за котре має іти три дни в жнива робити. Діти язиками лижуть по крисах миски, в слїпоту впали, але комірниця, щоби і сама загинула, то покаже війтисї, що вона також ґосподиня.

Через тоє власне наш нарід бідний, що кождий хоче поставити на своїм. Не дивить ся, чи він є в силї до того, не вирахує собі, чи йому тоє зараз потрібне, чи цїлком непотрібне; він лиш думає о тім, що мусить мати тоє, що другий, котрий може тоє мати.

Та однак не в тім моє дїло, щоби доказувати людям, що се або те комусь потрібне або нї. Моє дїло в тім, аби представити ясно і доказати правдивість моїх слів, що і наші люди в Оліенї ідуть слїдами тої комірниці під покришкою релїґії і паламарства.

Чуючи від людий, що по великих містах, як в Новім Йорку, Шікаґо, Рочестер і т. д., наші люди мають церкви, парафіяльні школи для дїтий і таке инше, задумало і наших кілька Українців будувати церкву. Якраз три роки минуло, коли то російські війська були заняли майже цїлу Галичину. Московська чорна сотня робила велику аґітацію, щоби зросійщити галицьких Українців. Ся чорносотенна робота сягала сюди і до Америки, при помочи батюшків-недоуків. Та і наша місцевість не позістала позаду в тїй справі. Якийсь неграмотний Лемко купив за кілька чи кільканайцять долярів маленький кусок пляцу в недоступнім місци за містом, під лїсом, і позбивав з дощок капличку, в формі банї від церкви. Та щоби не збрехати, то буде добра подільська миля від місця перебуваня наших людий. Обзнакомив ся він з килькома товаришами подібними до себе (з тихсамих сторін що він) і врадили спровадити батюшку. Переказали до Бофало до батюшки, а той до Канади до архиєрея і за кілька днів вже є піп з чорненькими вусами. Приїхав він до тої каплиці, постискав людискам голови і поїхав.

Аж тут кілька наших людий зрадили, щоби і собі будувати церкву. Будувати, то будувати. Дали знати по домах, щоби зійшли ся в одно місце до наради в справі будови церкви. Зійшли ся люди в призначене місце в числї до трийцять осіб і всі самотні, котрі мають свої родини в краю. Приходжу і я грішний тай і слово деяке кажу, і люди попирають гадку, щоби зробити докладний спис усїх наших людий і післати до епископа, що ми, низше списані люди, хочемо будувати церкву. Та після обчисленя показало ся, що до двох соток ще богато бракує. За тиждень приходить від епископа лист такого змісту: „У відповідь на Ваш лист в справі будови церкви заявляємо, що о тім не маєте навіть що і думати, бо самітних людий не береть ся в рахубу, бо як устане війна, то Ви всї поїдете до старого краю". І на тім скінчило ся.

Та якраз тепер, коли вріднім краю зачали робити переговори в справі покінченя війни, в той час, коли кождий з напруженєм і з нетерпеливостию очікує того щасливого дня, щоби вже раз покинути тоє непевне житє фабричне, доходять до мене слухи, що вже згодили тоту каплицю і аґітують помежи людий, щоби давали свій тяжко запрацьований гріш на каплицю. Не дивлячись на тоє, що от може і сеї весни або лїта треба буде вертати в рідні сторони, вони нинї зачинають брати ся до церкви. Як по инших плейсах, де жиє по кілька соток і по кілька тисяч українського народу, де наші люди мають свої бізнесові підприємства, де наші люди на стало тут поселились, є сітізенами сего краю і мають церкви, так і в нашій місцевости мусить бути — аби хоч на два дни.

Та не писалоб ся в сїм місци за тоє, бо се мене і богато инших людий цїлком не торкає ть ся. Але мене змусило до того кілька засліплених фанатиків. Тії високодумаючі людці сильно аґітують проти нашої читальнї. Літали до ріжних дорадників, таких як вони, щоби читальнї не було, щоби ніхто не йшов до читальнї, через тоє, що ніхто до тої парафії (?) не хоче пристати. Саме тоті найгірше гризуть ся читальнею, що на „Український День" книжкою церковною кидали, як останним сьмітєм, щоби колекторам не кинути до пушки нікля для погибаючих з голоду людий. Тому то для таких людий сеся читальня стоїть солию в оці, бо вони хотять, щоби всї люди були такі темні і в своїм засліпленю ішли слїдами старокраєвої війтишиної сусїдки... В ріднім краю церкви порозбивані, дзвони позаґарбувані, наші хати попалені, наша родина з голоду гине. І моїм сьвятим обовязком є дати лепту там, де мене рідна мати родила, де моя родина зрошує свої слїди кровавими слезами, де мої братя лежать під лїсом хрестів, над котрими сумно та жалісно чорний ворон кряче! А з Вашими гадками і миши не числять ся, бо Ви навіть своєї тїни боїте ся.

Каже один з паламарів: „Не йдіть до тої читальнї, бо там будуть учити ся, як то Бога нема! Там соціялїсти! Вони хотять, аби в панів поле повідбирати!" От такі то в нашій місцевости бувають сотворіня в тисяч девятьсот вісімнайцятім роцї. Та однак усе надармо. Наша читальня не партійна, не соціялїстична, але просьвітно-укова. Хто здорово думає про свою будучність і хто іде простим шляхом, той не зійде на манівцї ніколи! Всяка наука хосенна і не піде сьвятий до пекла, а чорт до неба. А Вам як не треба науки і боїте ся чорта, то не йдіть, бо часом він може прийти з вилками і занести Вас на тії дерева, по котрих наші предки лазили...

Ілько Підскальний.

Лист зі Слобожанщини.

(Село Мартова, вовчанського повіту на Харківщині).

Слобожанщина з давних давен втратила почутє свого кровного звязку з Україною і завжди стояла якось осторонь від українського руху і многократні заходи центра національно-політичного руху — Києва притягти Харківщину до спільного житя й праці розбивали ся об твердий мур байдужности і нерозуміня пекучих потреб народу і спільних інтересів. Тим то й стало ся так, що як вибухнула революція і український нарід несподівано навіть для найдавнїйших ідейних робітників на народній ниві виявив велику національну самосьвідомість і масою пійшов за своїми проводирами, — Харківщина ледви-ледви озвала ся на дужий голос усеї України. І коли тимчасове революційне правительство лишило Харківщину поза межами України, то навіть і тоді вона не відразу пробуркала ся від свого національно-політичного сну.

Тим то в той час, коли мало не на другий день революції вся Україна почала вкривати ся національно-політичними і культурними українськими орґанізаціями та установами, на Харківщині сї орґанізації почали складати ся та заводити ся пізнїйше і не спільно, а то там, то сям, без пляну і без завзятя та запопадливости в роботї. Харківщина зробила ся широким полем для роботи загально-російських політичних орґанізацій та партій і навіть культурно-просьвітних заведень. Поруч з місцевими комітетами російських с.-р. та с.-д. партій, „совѣтами", „союзами" і т. д., почали закладати ся по селах „Свѣты" (сьвітла) і „Просвѣты". Здебільшого роботи по сих „Свѣтах" не було ніякої, за зібраний з членів десяток-другий карбованців передплачувалась одна-дві ґазети і край. Раз на тиждень, в неділю або в сьвято, до „Свѣта" приходило з десяток селян почути, що в ґазетах пишеть ся про війну, про злодійства та душогубства.

Такий мертвороджений „Свѣт" запалено було руками місцевої інтеліґенції — батюшкою та учительським персоналом — і в Мартовій. Блимав той „Свѣт", нікому не сьвітячи й нікого не гріючи, аж до середини лїта, поки одна спасенна душа не напутила кількох членів „Свѣта" перетворити його в „Просьвіту". Як тільки се було зроблено, пійшла жвавійша робота. Що недїлї, що празника почали збирати ся з початку тільки члени „Просьвіти", а потім і не члени послухати ґазетних вістий, а особливо популярних викладів, зорґанізованих радою „Просьвіти", про основні підвалини державного житя, про установче зібранє, волосне земство, політичні партії, про автономію України, про „Просьвіти" на Україні і т. д. В горячу пору, підчас жнив „Просьвіта" відкрила захист для дітий в двох помешканях і окрім того кілька членів склали „дружину" з 10 до 15 людий, яка допомагала збирати на поли хлїб салдаткам. Підчас виборів до волосного земства відбуло ся кілька зібрань в „Просьвіті", на яких вияснено було не тільки закон про нове земство, а і техніку виборів і укладено свій особливий список гласних, який зібрав найбільше голосів, не зважаючи на контр-аґітацію.

На однім загальнім зібраню, коли людям було розказано, що таке автономія України, що таке У. Ц. Рада і прочитано було її універсал, загальний збір постановив протестувати проти подїлу України і домагати ся прилученя Харківщини до України.

Як по жнивах стало людям вільнїйше, „Просьвіта" заходила ся здійснити давний свій намір — поставити український спектакль. Дня 15. жовтня поставили „Бурлаку", у великій салї земської школи, що тепер перемінена на шпиталь. Мужеські ролї грали самі селяни, а жіночі — сестри зі шпиталю. На спектакль прийшла сила народу. Після співу „Ще не вмерла Україна" і „Заповіту" перед величезною авдиторією один з членів „Просьвіти" коротенько розповів про „Просьвіти" на Україні, про їх завданя та роботу, а також про український театр і його значінє. Спектакль пройшов дуже добре. Гра більшої половини артистів була бездоганна, а дехто грав надзвичайно добре. Спектакль зробив велике вражінє на глядачів. Успіх першого спектаклю дуже підбадьорив просьвітян і вони рішили поставити зимою ще кілька спектаклів.

Але робота „Просьвіти" в селї зустріла відразу вороже віднощенє до себе з боку „коноводів" селянських. Здеморалізовані городом (містом) та салдатчиною, вони дуже ворожо поставили ся до „Просьвіти" і з першого-ж дня її істнованя почали пускати про неї усякі сплетнї, а то і прямо наструнчувати проти неї темних селян.

Нераз доводило ся чути, що в „Просьвіті" зібрав ся „чорний бльок", або „буржуки, що хотять повернути панщину, держати селян в мужицтві та темноті" і т. ин. Проте треба всеж сказати, що наструнчуванє проти „Просьвіти" з боку темних людий, які кермують тепер по селах житєм, чимраз все слабшає. Аби тільки вистарчило в проводирів „Просьвіти" уміня та енерґії провадити свою роботу, то селяни швидко відсахнулись би від теперішних своїх темних керманичів і пійшлиб за тими, хто дає справжню осьвіту і науку.

Ф. М.

(„Нова Рада").

В кождій українській хатї повинен находитись календар Українського Народного Союза, який ковтує тільки 50 центів.

На вічу.

Спомин з українського життя в Америці.

Чудова літна погода. Сонце високо підкотило ся до гори і рясним снопом своїх проміньів озолочувало землю. Я ранним поїздом з Ню Йорку спішив в одно далеке місточко, де мало відбути ся перше українське віче. По дорозі цікаво приглядав ся до мигаючих картин і час від часу передумував будучі враження на зборах.

Доволі гарна американська природа. Широкі зелено-квітчасті степи, з денеде чорніючими на тлі людськими оселями (се фарми, по нашому хутори) і маленькими місточками, серед яких, мов чорні стовбурі, вистрілювали в небо височенні комини фабрик і заводів, малі кургани, що поволи переходили в високі горби, за якими синіли височенні дикі гори, повні первісної принади, сили і того природного чару, що пахощами розливаючись по жилах, змушує кров до живійшого ходу і наповняє крилатим поривом серце. Картина, які, мов в калейдоскопі, бе вічною зміною, погонию за новиною і скидаєть ся на бюче жерело, що вічно знаходить в своїх нідрах досить сили для невпинної переміни і вічного життя.

Подразнений розкішними картинами американської природи, я несьвідомо спогадав свою вітчину — далеку Україну, також богату в невичерпаної красоти природу, вкриту широкими, як море, степами, сперезану дужим і ніколи не вгаваючим Дніпром, з Карпатами в головах і Кавказом в ногах...

Щасливий мабуть той нарід, що жиє десь там серед такої розкоши та природного богатства, і видно, що сама вже доля вбрала його в такі богаті шати і подбала про всі його потреби на довгу історичну мандрівку.

Але що то за ірония історії! Тасама доля, яка обдарувала нас таким богатством, тасама доля, яка вложила в нашу душу міліони духових цінностий, проявивших себе в наших безсмертних думах, народних піснях і в геніяльній творчости нашого незабутного батька — тасама доля положила нам на плечі міліони злиднів, повела нас по такій тернистій дорозі, казала пережити стільки лиха, що инший нарід і з залізними нервами впав би був під тягаром, попав-би в зневіру і, знесилений боротьбою, здав ся-б на волю долі.

Чи не так зробило ся і з нами? Чи не впали і ми духом в незлічимих змаганях?...

Ні, і ще раз ні!

Про се сьвідчать тепер многоміліонові голоси українського народу, які з усіх закутків сьвіта, де-б не знайшов ся тільки гурток Українців, радо відгукують ся на дужий поклик своєї воскресшої неньки України. Доказом сього є і ниншнє віче, одно з численного ряду таких же віч, яких повно тепер по американській Україні.

Велика сила українського народу!

Пірнувши в такі думки, я й не счув ся, коли доїхав до кінцевої стації своєї мандрівки. Коли вийшов з вагону, то стрінув гурток Українців, котрі раніще вже очікували мого приїзду.

Слова привитання весело залунали в повітрі і почалась палка виміна слів, запитів і відповідий, серед яких ясно вчував ся бадьорий настрій і надія на успішне діло.

„А що, чи богато прибуло вічевиків?" — питаю.

„Богато, — відказує мені один, середних літ, чорнявий, огрядний вічевик — буде вже мабуть з тисяча. Скількість, як на наші обставини, незвичайна, взявши на увагу, що наша громада занедбана і ніколи не збиралась на віча" — скоро поясновав він далі.

В пару хвилин пізнійше увійшли ми в велику театральну салю, заповнену вщерть цікавою публикою.

На естраді виднів уже вічевий комітет, над яким схилялись блакитно-жовтої барви прапори, а між ними в глибині естради красував ся портрет Шевченка. Урочиста тиша, пронизана якимось надзвичайним нервовим настроєм, густим туманом обляга всіх присутних. Чутно було щире непомітне тремтіне серць тої тисячної товпи, що зібрала ся сюди для обміркования рідних та дорогих всім справ і для підмоги своїй, віками катований неньці, щоб скорійше вигоїти її рани і швидше пустились в історичну мандрівку. Думка ся, підмога свому народови, глибоко тепер запала в серце многоміліонових українських мас і, мов ланцух, вяже їх в одну могутню непоборимы цілість, яка черпає свою силу з живої народної стихії. Нема у них кордонів, нема далеких і чужих країн, нема величезних океанів, які-б зуміли придавити, заглушити і забити українське національне почуте. Ні. Непереможна внутрішна стихійна сила несьвідомо тягне український нарід, де-б він не був, в одну громаду і заставляє його живо інтересуватись національними справами. Така сила любови до вітчини!

Перший виступив голова вічевого комітету і, пояснивши зборам коротко програму і ціль віча, попросив першого бесідника до слова.

Спокійне дотепер людське море в одну мить зафилювалось, заповняючи повітре бурливими оплесками, які під конець перейшли в гучну овацію. Довго розлягав ся гомін витаня тисячної товпи, поки випливло на поверх народне почуте і допущено промовця до слова.

Полили ся тоді широким струмком слова правди, минулого життя, пережитого болю надлюдської наруги — словом, ціла картина минулого нашого життя, мов живою, стала перед очима присутних, вiдала ся в їх мозок, будила приспану думку, наповняла душу невгасаючою до України любовю, кресала погаслий в них огонь і закликала до щирої підмоги велитневи, приспаному ворогами довгі віки і врешті пробудившому ся під промінем східного сонця.

„Обніміте, брати мої, найменьшого брата!" — голосно лунало по салі, бо надійшла хвиля, про яку віщував наш кобзар словами: „І заживе добра слава, слава України"... Так, правда, хвиля таки надійшла, впали вікові кайдани і старший брат навчає молодшого словами правди, волі і могутности українського духа.

Богато зібрало ся на віче й таких, котрих раніще не заманив би й колачем, бо єдиною розвагою у них була коршма, а найвисшим бажанем — се фляшка горівки. А нині — гляньте! Нині ціла їх істота змінила ся. Вони з жадобою повитягали голови вперед, щоб не минути ні одного слова з уст промовця, щоб вгадати його настрій, влізти, коли можна, в його душу і відкрити те, чого їм нині так треба і чого раніще вони так не розуміли.

„Воля, воля" — інстинктовно шепочуть їх уста, а на лице скочують ся сльози — великі, перлисті від самого серця сльози. Бо се діеть ся з національно мало осьвідомленими, які більше почутєм ніж розумом вгадують і розуміють значіне довершеного перевороту. Голосні оплески та вигуки „Слава" були проявою загального настрою і бадьорости, які сьвідчили про успіх віча. Тому в салі гуділо, наче в улию, і патріотичний настрій був в найвисшім розгарі.

По вичерпаню тем, з гори намічених промовцями, на естраду виходили деякі зі слухачів, аби подилити ся вражінями з авдиторією. Мило було слухати розумних і виразних слів людий, ясно розумівших сучасний момент і горячо призиваючих товаришів до дружної роботи на народнім поли.

Без вишуканої мови, без гарних висловів, а так, як вказувало їм їх серце і щира любов до свого народу, подавали вони свої замітки і засоби найкраської майбутної праці на українськім перелозі, „бо неораної ріли у нас богато, а робітників дуже мало" — як закінчив один з промовців.

Принявши резолюції і відспівавши український гимн „Ще не вмерла Україна", вічевики, серед найкраcшого настрою, розійшлись домів з бадьорим настроєм і ясними думками.

„А гарне було віче, — чув я потім від одного присутного — ще ніколи в нас такого не бувало".

„Слава Богу, що дістали ми волю, тож хоч і нині поліщув би я домів" — додав один старий дядько.

„Що-ж, — питаю — хиба погано вам живеть ся в Америці?"

„Та непогано, але я красше поїду на Україну і там зложу свої старі кости" — глухо якось загудів він.

Його відповідь рішучо можна взяти за думку сотень тисяч Українців, кинених рукою дійсности в далекі чужинецькі безвісти, відки стрілою линуть вони думкою на кохану Україну.

В. Яворівський.

(„Засів").

З ким доведеть ся мати діло на Установчих Зборах.

(З харбінського „Засіву", ч. 3, з 9. грудня 1917).

Нині з Японії до Америки виїздить Ілія Толстой, син великого учителя Л. Толстоя.

Піймавши на гачок бажаня американської людности, сей, популярний в Америці по батьковім прізвищи малий велетень, скоштувавши раз американських долярів, тепер іде знову туди на добру роботу — читане лекцій, або яснійше: на морочене американського громадянства.

Вчора я мав з ним бесіду. Мені було цікаво: якими то перлинами буде годувати американський загал сей дивний лектор? Як то він буде інформувати публику про революцію, її рух, національні питаня і головне: як він там буде розповідати про український рух взагалі?

Спершу він отверто заявив, що він таки не знає добре українського руху, тай взагалі тепер доля Росії так важна, що чи можна цікавити ся якимсь там українським рухом.

Ясне одно, що український сучасний рух є не більше, як австрійська інтрига, таксамо, як большевицька пропаганда є німецькою роботою...

Колиж я його запитав, як він гадає про инші рухи, як от: литовський, польський, лотишський, білоруський, фінський та инших націй; чи не є і вони німецькою, або австрійською інтригою, то „лисий чоловік", не зрозумівши моєї іронії, подумав трохи і випалив: „А вжеж. Певно і то є німецькі інтриги".

Звичайно, мені не хотіло ся ображати його таким запитом: а сама революція, часом, не є німецькою інтригою?...

Але підемо далі.

Розбалакавшись на тему, він почав „пушить" (лаяти) український рух.

„Який там рух. Власне кажучи і питаня ніякого нема українського... Та й мови чи літератури української нема, то вигадка все"...

Я гадав собі: чи не сплю я? Чи передімною осьвічена людина, чи якийсь варят типу Окунцова, котрий утік від революційного суду?

Але ні, то був Толстой.

Тому я йому чемно нагадав: може він памятає видану Академією Наук у Петрограді брошуру про признане української мови за окрему мову. Але зайшовши далеко в своїх міркованях, Толстой уже не хотів застановити ся на моїй примітці і перебивши мене, забалакав далі:

„Звичайно мова є... Коли Шевченко є, то і мова є... — ніби вже сам себе впевняв він, — алеж ви розумієте, — доводить він мені далі — що тепер не час відокремлювати ся... Що-ж то буде, коли і Фінляндія, і Литва, і Польща і Лотвія і Україна відокремлять ся... Що-ж, сама Московія буде воювати з ворогом? От, там спершу треба скінчити, а потім вже і за самовизначене брати ся".

Далі він доводив, що такі різкі виступи Українців і инших націй є цілком протидержавні тенденції, що то веде до дезорганізації армії і порядку в самім краю. Що на виступ Фінляндії уже показали „ми" кулак, то доведеть ся й иншим те зробити... — „Чому ви запалюєте ся? Чого ви хочете?" — филював ся запальчасто він.

Я йому став доводити, що навпаки, коли він хоче, то українізація армії веде лише до її підняття боєвої здатности. Чи памятає він, як били ся до останного Лотиші під „своєю" Ригою. Які чудові відклики давуть керовничі армій про наші українські полки... Значить навпаки, — збільшує боєву здатність армії. Але „лектор", упавши вже в вузку вульґарність, почав брехливо відкидати правду про бої Лотишів до останного і став казати, що вони всі піддали ся.

Я йому доводив далі, що розвязане національних питань є одним з головних, і що вся Росія се є поодинокі, але звязані народи. От в задоволеню їх негайних потреб і повинні ми бачити всю величність і могутність усеї держави.

Та Толстой викручував ся всіми шляхами і доводив самі чудернацькі дитячі можливості і стежки. Він упевняв чомусь, що звичайно було би дуже чудово, як би всі народи Росії мали міцний звязок між собою, алеж хиба вашому „хахлу" ввеш се в голову? Скільки ти йому не доводи, він все таки скаже: „Геть з кацапами! Не хочемо бути разом!"

Мені хотіло ся запитати його: хто-ж то довів до сього, і тепер що веде? Та мій бесідник пустив ся ще висше за хмари.

„А що, як би ми, Москалі, одного дня оповістили, що ми також хочемо відокремити ся, що-б тоді було?" — здивовано запитав він мене. Звичайно, мені хотіло ся сказати йому, що було би дуже добре, колиб Господь оказав таку милость і позбавив нас від таких дружеських ланцухів; але на сьвіті істнує чемність і я йому відповів: „Ні, сього не може бути, бо московська влада так призвичаїлась бути першою і авторітетом над усіми иншими націями, що ніколи не згодить ся зрікти ся такої влади".

Прозвавши себе спершу праном в українськім питаню, тут він вже зробив ся добрим знавцем нашого руху і запевняв мене, що я його, Толстоя, не впевню і не зміню його поглядів.

Звичайно, я дуже пошкодував, що він, маючи такі неправдиві знаня про наш рух і нашу справу, везе їх до Америки.

Про инші питаня в нашій розмові він викaзував цілком чорносотенні переконаня, на які мав силу матеріялу, для лектури. Отже американський загал почує незабаром з трибуни, як сей мізерний велитень буде розторощувати російський пролетаріят: селян, робітників, жовнірів і взагалі всіх „товаришів", як з іронією зве він. Він буде агітувати за війну до кінця (!). Розповідати-ме про те, як большевики, сі німецькі агенти, беруть власть у руки і розводять по Росії анархію та непорядок. Як вони, разом з національними тенденціями окремих націй і їх провідників, готують контрреволюцію. Як Корнілов (той запеклий чорносотенець-автократ) хотів „спасти" (катованем людий-жовнірів) Росію від загибели і національного розвалу. Він буде оповідати про те, що революція трафила ся лише через недбальство царя і його дурість, а не народним вулканічним вибухом.

Але хиба в тім ще головна річ.

Наведений тут нарис характерности представника більшости московської інтелігенції і всього загалу буржуазії — кадетів то що, дає відбиток тих людьів, з якими нашим делегатам на установчих зборах доведеть ся мати діло.

Відси виникає остре питане: Чи можливо його доброго чекати від них?

Відповідь ясна.

Ол. Досьвітний.

Велике українське віче в Харбіні.

З приводу приїзду американських українських журналістів (делегатів до Укр. Центр. Ради) Ол. Досьвітного і В. Білинського Українською Манжурською Окружною Радою 6 (19). грудня 1917 р. о 4-тій годині вечер було впорядковано віче, на якім згадані представники мали прочитати реферат про американське українське житє і загально про українську справу.

Як і треба було сподівати ся, людий зібрало ся повна саля вистав залізничого клюбу. Всі місця партеру були заняті публикою, яка ще купами стояла по боках крісел і на хорах.

Привитавши українських громадян Харбіна від імени американських організацій, промовці по черзі дали повний яскравий вираз житя українських емігрантів в Америці і кинувши ясним проміннем на сучасні українські завдання і становище України, дали громадянству так богато нового, якого до того часу і не уявляло воно.

Вся саля публики, півтисячної чисельности, перейняла ся цілком в слух. Кождий слухач, уявляючи, переймав ся всім почутєм промовців і, разом з ними, переживав душею говорене... Велике напруженe не випустило від слуху жадного слова та тримало серед публики весь час промов.

Закінчили промовці реферат закликом до всіх, — міцно згорнути ся в одно ціле і в повнім контакті з подіями серед українського загалу на Україні й республіканського її уряду — Центральної Ради — прямувати до утворення свого власного житя. Гучними довгими оваціями витала публика промовців.

У звязку з їх промовами сказали слово і др. Михайліченко та Тоцький.

Закінчив промови голова Української Окружної Ради д-р І. В. Мозолевський, котрий в отвертій твердій промові, пригзиваючи всіх до обєднаня, в ясненє партійних переконань загалу, закінчив: „Хто закине вам, Українцям, буржуазні потяги, чи спитає про напрям (партію), — покажи йому універзал проголошеної Української Народньої Републики і кождому стане ясна наша соціяльно-демократична платформа".

Після того український хор під орудою д. Кукурузи, проспівавши „Ще не вмерла Україна" і „Де згода в семействі", закінчив віче.

Ще не мало такого віча українське громадянство Харбіна, і воно надовго останеть ся кождому в памяти.

Такі віча їдучі на Україну згадані делегати гадають впорядкувати скрізь по Манджурії та Сибірі.

(„Засів").

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Українські заграничні часописи.

До редакції „Свободи" наспіли отсі українські часописи із заграниці: харбінський **„Засів"** (ч. 5, з 23. грудня 1917); владивостоцький **„Українець на Зеленому Клині"** (ч. 19, з 23. грудня 1917); **„Ґазета Гадяцького Земства"** (чч. 99, 101, 102 і 203, з 29. жовтня, 5., 8. і 12. падолиста 1917); винницька **„Подільська Воля"** (ч. 18 і 19, з 29. жовтня 1917); роменська **„Наша Спілка"** (ч. 61, з 24 жовтня 1917); псковський **„Український Голос"** (чч. 39 і 41, з 31. жовтня і 6. падолиста 1917); київська **„Комашня"** (ч. 39-40, з 27. жовтня 1917) і **„Вісти Української Краєвої Ради Закавказу"** (чч. 14 і 16, з 8 і 29. жовтня 1917).

„Вісти Української Краєвої Ради Закавказу" виходять у Трапезунді (у Вірменії) над Чорним морем. Видає Українська Краєва Військова Рада. Редаґує комітет під проводом П. Посталовського. Ґазета виходить на двох сторінках. — „Український Голос", який з початку виходив у Ризї, а відтак у Вальку, виходить тепер у Пскові, псковської ґубернії. Адреса: Псков, ріг Ґубернаторської і Великолуцької улиці.

Жадають заборонити виріб пива або вина на протяг війни.

Союз антиалькоголїстів вислав до президента Вілсона жадане, щоби він заборонив на протяг війни виріб пива або вина. Союз зажадав також, аби всякі алькоголїчні зарядженя супроти жовнірів правительств розтягнуло також на американських жовнірів у Франції.

Церкви лучать ся в союз в цїли виборення загальної прогібіції.

На річній конвеції союза нюйорських церков, де взяло участь богато представників з инших стейтів, ухвалено резолюцію, жадаючи, щоби президент сейчас приступив до кампанії в цїли заведеня загальної прогібіції в Злучених Державах. Сю справу реферував Вілїям Дженінґс Браєн, бувший американський міністер заграничних справ. Конвенция ухвалила і вислала до президента Вілсона резолюцію, в якій говорить ся: „Ми торжественно домагаємо ся, щоби президент Злучених Держав заняв ся безпроволочною военною прогібіцією, щоби тим способом сповнити вимоги закона про ощадність поживи. Взиваємо нюйорських федеральних сенаторів і членів палати послів, аби вони піднесли сю справу в конґресї. Взиваємо сенаторів і послів стейтової леґіслятури, щоби вони порішили сю справу в стейтовій леґіслятурі. Противимо ся, щоби справу загальної або стейтової прогібіції давати під голосоване населеня, бо з сього нїщо путнього не вийде". — Один референт, п. Бейкер, заявив, що в 1916 році в Злучених Державах вироблено 58,584.286 бочівок пива, причім зужито 7,264.450 тон угля. Для перевозу угля до броварів віддано 181.611 зелїзничих возів, а для перевозу броварам збіжа віддано 195.280 зелїзничих возів. В обох случаях вози мали по 40 тон містоти. Для перевозу пива в 1916 році віддано 743.042 вози, або 12.384 поїзди, з котрих кождий числив по 60 возів. Одному такому поїздови треба було дати найменьше 10 тон угля на 60-милеву дорогу. Або сказати ще виразнійше: один поїзд із 60 возами, які були наладовані пивом, пожирав 330 тон угля денно, або 120.780 тон угля річно. На перевіз пива в 1916 році зелїзниці зужили 8,-454.450 тон угля. — Вже сї цифри вистарчають, аби в цїлих Злучених Державах заборонено виріб і уживане алькоголю.

Федеральний трибунал знова потвердив засуд Гольдманової і Беркмана.

Федеральний трибунал, найвисша судова власть у Злучених Державах, відкинув просьбу, щоби переслухати ще раз справу Емми Ґольдман і Александра Беркмана, які мають відсидїти по два роки в арешті і заплатити по 10.000 долярів кари за конспірацію проти військового закона.

В Дїтройт арештовано турецького офіцира.

Меркес Аллї, бувший офіцир в турецькій армії, зістав заарештований правительственними властями в Дїтройт, Міш. В його мешканю найдено кілька важних документів.

Копальні нафти під контролю правительства.

Адміністратор опалу, др. Г. Гарфілд, відбув з президентом конференцію в цїли перебраня копалень і рафінерій нафти під контролю правительства.

Зріст і упадок деяких політичних партій у Ню Йорку.

Річний зріст виборчої комісії у Ню Йорку виказує, що соціялістична партія протягом року здобула собі велике число приклонників, підчас коли демократична і републиканська стратила богато приклонників. — 1916 року при виборах на президента соціялістичний кандидат дістав у Ню Йорку около 20.000 голосів, а в 1917 році Гілквіт при міських виборах дістав около 150.000 голосів. Демократична партія упала з 380.000 на 370.000 голосів, а републиканська з 250.000 на 200.-000 голосів.

Савтдакотське правительство заборонило соціялїстичну конвенцію.

Стейтове правительство Савт Дакоти заборонило соціялїстам відбувати конференцію в цїли іменованя своїх кондидатів до надходячих виборів. Стейтовий екзекутивний комітет соціялїстичної партії вніс протест на руки ґовернора.

Арешти Росіян в Канзас Сіти.

В недїлю (27. січня б. р.) в Канзас Сіти, Канзас, заарештовано 31 Росіян, які були зібрані на мітинґу. З них 29 випущено таки того дня, а двох задержано. Задержані є: Максим Осадчій і Абрагам Чайкін. День передтим заарештовано також орґанізатора російського товариства, Ілію Любошія. Точні причини арешту ще не звісні.

Банкротство провінціональних ґазет.

В Наєк, Н. Й., наслїдком великої дорожнечі друкарських матеріялів заперестала виходити ґазета „Івнінґ Стар", основана 26 літ тому.

СТАРОКРАЄВІ ВІСТИ.

Українська делеґація в австрійського цїсаря.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

В середу (26. грудня 1917) австрійський цїсар Карло приняв перед полуднем на авдієнцію польських делеґатів, а пополудни українських. Предметом авдієнційної дебати обох делеґацій з цїсарем була справа Галичини.

Телефонїчне получене Відня з Киевом.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Лондонські ґазети з 13. січня б. р. доносять за віденським „Цайт-ом", що між Віднем і Киевом привернено вже телефонїчне получене і що австрійський міністер заграничних справ мав телефонїчно розмову з представниками Української Центральної Ради.

Україна хоче уневажнити всї довги.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Під датою 9. січня б. р. доносять з Петроґраду, що Українській Центральній Раді і екзекутивному комітетови ради робітничих і жовнїрських депутатів предложено резолюцію про уневажнене всїх довгів, які тяжать на Україні з вини давних російських правительств.

Одеса хоче независимости?

З Петроґраду під датою 11. січня б. р. доносять: „Одеська міська управа, в порозуміню з місцевими провідниками і полїтичними орґанізаціями, рішила проголосити независимість Одеси, яка входила би в склад російської федеративної републики. При сїм зроблено застережене, що ся ухвала вийде в житє аж тоді, коли би на независимість Одеси згодили ся російські (значить всеросійські) і українські установчі збори".

Про военних бранців-Українців.

Перед своїм уступленем російський міністер війни Верховський (Українець) видав дозвіл военним бранцям-Українцям з Галичини, Буковини й Угоруси переїхати на Україну в один український табор і там записувати ся в українські полки.

Українські ґімназії.

Український міністер просьвіти одержав богато просьб о заведенє українських ґімназій. На основі сих просьб число українських ґімназій виносило би: на Київщині—11, на Полтавщині—14, на Поділю—4, на Волині—4, на Харківщині—1, на Херсонщині—1, на Катеринославщині—2, на Чернигівщині — 1, на Донщині—1. Таким чином є просьби о відчинене малощо не до сорок ґімназій. Сї просьби посилають сільські та волостні збори, виконавчі комітети, „Просьвіти" та земські управи. Приміром золотоношська земська управа (на Київщині) просить, аби по селах сього повіту відкрито що найменьше вісім ґімназій.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

Голоси австрійського парламенту.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on January 30, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Підчас нарад в палаті послів австрійського парляменту в понеділок 18. грудня 1917 року говорили отсї посли: Станек, Петрушевич, Адлер, Вальднер, Корезек та Яворский.

Чеський посол Станек зажадав признаня Чехам і иншим австрійським народам права самовизначеня.

Український посол Петрушевич поставив такесаме жадане в імени Українців і рішучо запротестував проти плянів правительства віддати східну Галичину Польщі.

Соціялїстичний Посол Адлер зажадав, аби правительство поробило відповідні кроки в цїли загального мира; він протестував проти окремого мира.

Німецький посол Вальднер виступив проти змагань Чехів і Полудневих Славян в справі участи у мирових переговорах у Брестю Литовськім.

Полуднево-славянський посол Корезек виступив проти шовіністичного тону промови свого попередника, Вальднера.

Польський посол Яворский говорив, що слова німецького канцлера про Польщу, Литву і Курляндію, а також заява ґрафа Черніна про польську державу насувають смуток на Поляків. Він жадав відбудованя Польщі.

Міністерський кабінет Донщини.

До міністеріяльного кабінету Донщини входять: Калєдін — премієр і міністер війни; Селер — міністер справедливости; Аґеев — міністер просьвіти; Парамонов — міністер торговлї і промислу і Боґаєвський — міністер фінансів.

Велика смертність дітий в Московщині.

Професор Карло Вінслав, куратор відділу суспільного здоровля в американськім музею Природної Історії, і член місії америк. Червоного Хреста в Росії, яка повернула вже до Злучених Держав, заявив, що найбільший процент смертности в Росії є між новонародженими дітьми. Тепер в Росії вмирає одна дитина з чотирох і то без ріжниці — як в місті так і на селї. Найбільше дітий умирає в чисто московських провінціях, де бракує поживи. Се є цїлком оправдане, коли взяти під увагу, що матір, яка плекає дитину, не лише що сама тяжко працює, але ще не має навіть що їсти. У великих містах Московщини бракує молока. Вже приміром в серпни 1917 року в Петроградї давали молоко лише для 3-літних, і низше, дітий. Діти понад три роки житя не бачать молока вже по кілька місяців. Брак лїкарів; на 23.000 душ населеня в Московщині припадає один лїкар. Коли би не земства, які супроти населеня сповняють велику лїкарську службу, то хто знає, що нині було би вже з Московщини. Здоровляна комісія американського Червоного Хреста знайшла в Московщині 4,000.000 хорих людий.

Під увагу джерзисітським Українцям.

В попереднім числї ми помістили по анґлїйськи статю про военно-щадничі марки. Наші читачі вже знають, що се таке сї марки; се є звичайна форма ощадности, а більшу вартість має тому, що помагає ся правительству. Пан Archibald M. Henry, директор комітету для продажі военно-щадничих марок в Джерзи Сіти, дуже сердечно дякує місцевим Українцям за се, що вони так радо купують сї марки і рівночасно завідомляє других, що його канцелярія міститься в будинку головної почти (на долині міста) в Джерзи Сіти, в кімнаті ч. 6.

Повідомлене.

ОТСИМ ПОВІДОМЛЯЄТЬ СЯ ВСІХ ІНТЕРЕСОВАНИХ, ЩО В МІСЯЦЯХ: СІЧНИ, ЛЮТІМ І МАРТІ, БУДЕ ПРИНИМАТИ СЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА ЗА ПОЛОВИНУ ВСТУПНОГО.

НЕРАЗ ЗАПИТУЄ

чоловік сам себе: Чим би я міг прислужити ся рідному народови? Тому легко дати таку раду: Коли хто приєднує передплатників для своєї ґазети, то він збільшає громаду сьвідомих Українців. І тим він робить велику прислугу рідній справі. Се є причина, чому передплачуване „Свободи" є патріотичним ділом. За „Свободу" платить ся:

В Злучених Державах:		В місті Джерзи Сіти і за границю:	
на рік	$3.00	на рік	$3.50
на пів року	$1.75	на пів року	$2.00
на 3 місяці	$1.00	на 3 місяці	$1.25

Гроші належить посилати на слідуючу адресу:

„SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.